

شواهدی بر اصالت وجود

در تفکر ابن سینا از منظر حکمت متعالیه

مصطفی مؤمنی*، استادیار گروه معارف اسلامی، دانشگاه علوم پزشکی نیشابور

چکیده

اصالت وجود، مبنای حکمت متعالیه است و ملاصدرا این اصل را با ادله محکم به اثبات رسانده و سایر اصول فلسفه‌اش را بر آن بنا کرده است. هر چند این مسئله در زمان ابن سینا مطرح نبوده ولی این سؤال قابل طرح است که آیا میتوان آنرا در عبارات شیخ‌الرئیس ردیابی نمود؟ آیا میتوان شواهدی قوی بر اثبات این اصل در تفکر سینوی یافت، بنحوی که مجالی برای قرائت اصالت ماهیتی از تفکر وی وجود نداشته باشد؟ هدف این تحقیق، ارائه شواهدی محکم بر اصالت وجودی بودن تفکر سینوی بوده و قصد دارد که با مراجعه به عبارات ملاصدرا و ابن سینا این مطلب را تقویت نماید. ملاصدرا در تأیید اصالت وجود مورد نظر خویش، به عبارات شیخ‌الرئیس استناد میجوید. بسیاری از آراء ابن سینا مستلزم اصالت وجود است. علاوه بر این، نصوصی نیز بر این مطلب در بیانات او وجود دارد. شواهد مذکور به فراخور و مجال این تحقیق، ارائه و مدعا تبیین خواهد شد.

کلیدواژگان

اصالت وجود
امکان فقری
ابن سینا
جعل وجود
ماهیت
ملاصدرا

۱. مقدمه و طرح مسئله

مسئله اصالت وجود یا ماهیت بصورت دورانی، اولین بار توسط میرداماد (۱۰۴۱ق) مطرح شده است و قبل از او بنحو قضیه حقیقیه، مورد توجه نبوده است. در کلمات فیلسوفانی مانند بوعلی، بهمنیار و خواجه نصیرالدین طوسی، سخن از اینکه «وجود» حتی در ممکنات امری حقیقی و واقعی است، مطرح شده است ولی نه بشکل دورانی، لذا چندان توجهی به آثار و لوازم اصالت وجود و اعتباریت ماهیت نداشته‌اند. بدین دلیل، در عین اینکه از برخی عبارات آنان اصالت وجود آشکار است، از برخی دیگر از عباراتشان اصالت ماهیت برداشت میشود.

اینکه چون فلسفه اسلامی در زمان ابن سینا و فارابی مراحل ابتدایی خود را طی مینموده و بیشتر تلاشهای این دو شخصیت، مصروف وضع اصطلاحات فلسفی و تلاش در جهت استقرار معانی آنها در لسان فلسفه اسلامی و نوشتن کتب حدود و رسوم بوده است و از اینرو بحثهایی چون اصالت وجود یا ماهیت نمیتوانسته مطرح بوده باشد، چندان

*.Email: esfad2003@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۹۵/۱۱/۲۵ تاریخ تأیید: ۹۶/۱/۲۷

۱. حکمت، متافیزیک ابن سینا، ص ۲۹۳.